

АССАЛАМ

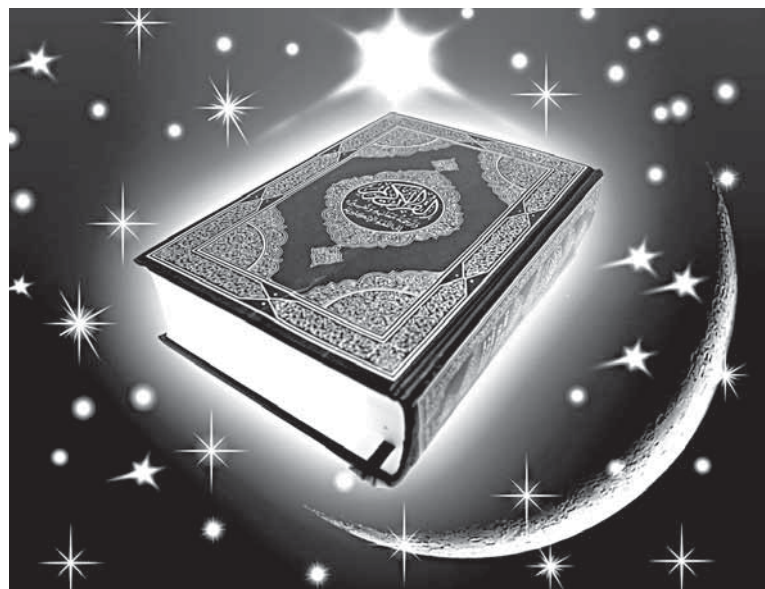
www.assalam.ru

НА КУМЫКСКОМ ЯЗЫКЕ

БУСУРМАНЛАНЫ РУГЪАНИ-ЯРЫКЪЛАНДЫРЫВ ГАЗЕТИ

№ 06 (119) Айда бир керен чыгъарыла / июнь 2009 г. / жумаду-ль-аввал 1430 г. Багысы 15 манат

РЕДАКТОРНУ КОЛОНКАСЫ

Ассаламу алейкум, аявлу охувчуларыбыз, дин къардашларыбыз. Арт вакътилерде заманны тез гетегенини сезеген болганбыз. Алимлер айтаган кюйде, шо да къыямат гюнню ювукъ болувуну аламаты. Муна етишип гелген ражап ай да шогъар шагъат. Озьюбюз де эс этмеген кюйде, зувап ораза айлану биринчиси гелип къалды... Ажайып алгъасавлу яшавубуз бу кюйде чалт оьте. Къысгъа ва тез гетеген оьмюрюбюзню ичинде яхшы ишлер этмеге алгъасайыклар.

Аллагъ буюрса, гелеген номерибизде сыйлы айларыбызны гъакъында маълумат бермеге къарарбыз. Бир-бир маъналы агъвалатланы гъакъында гъар йыл язабыз деп, охувчубуз бизин айыпламасын, неге тьогюл йылдан йыл охувчуларыбызны санаву арта, «Ассаламны» янгы-янгы адамлар охуйган бола. Алда охугъанлар да эсин янгыртса, зарал болмас. Шолайлыкьда, динибизни аслусун англатагъан макъалалар такрарланмагъа да бола. Шо да оьрде айтылган себепден. Яшав гьрсетеген кюйде, охувчуларыбыз газетни толун охумай яда охугъанын тез унута. Дагъы ёгъесе, гъали охуп

гетген масъалагъа байлавлу «Мобильный байлавлукъ» деген рубрикагъа соравлар бермес эди. Яда янгы охувчуларыбызны санаву шонча да арта, гъатта бир-бир соравланы нечесе керенлер такрарламагъа тьоше. Амма газетни тиражы чы айтардай артмай...

Бу номерден тутуп исламны кюрчюлерин, борчларын, гюнагъларын англатагъан бир бет бийлежек. Гетген номерде машгьюр алимибиз Абусуфьян Акаев язган ва басмагъа айтылган гъалиги алимибиз Гъасан Оразаев онгарган «Сафинатун Нажат» деген китапны чыгъарып битдирдик. Энни арты булан шо масъалагъа байлавлу ошашлы китапны чыгъармагъа башлайгъаныбызны себеби – кьеплер бусурманны борчларыны гъакъында толун билмей, башгъаланы шо гъакъда эсине салмагъа тарыкь, биревлер буса, динге гъали бакъмагъа башлагъан ва бюртюк чакъы англаву да ёкь.

Аллагъгъа шюкюр, охувчуларыбыз булангъы къатнавуубуз яман тьогюл, шо да бизге гелеген соравлардан билине. Айры темаланы гъакъында билмеге сюегенлер болса, болагъан кюйде шону да ачыкь этмеге къарарбыз.

ТАМАША "КЪОНАКЪЛАР"

Библия дагъыстан тиллерде

Гюнбатар якълы ругъани къуллукъчулар Дагъыстанны къапуларына гюнден-гюн бек къагъагъан болуп бара: къумукъ ва авар тиллерде хачпереслени сыйлы китабы – Библия чыкьгъаны бир йыл да гетмейли, гъали шо китап яшлар учунгъу къайдада лезги тилде де чыкьды. Алдан берли бусурманлар яшайгъан якъларда христиан динни яймагъа къарайгъанлыкь тамаша къалдыра. Эгер элибизде динсиз-имансызлар яшай эди буса, бу къонакъланы англама да ярар эди. Булай болган сонг, гелген къонакълар дагъыстанлыланы яшавунда ислам дин не ерни тутагъанны билмей яда бизин дини ёкь авамлар гъысапда гьере.

Гъакъыкьатда гелгенлер не мурат тутагъаны бизге белгисиз, тек имканлыкь болса чы, шолагъа бир-нече сорав берип къарамагъа ярар эди. Кюйге къарагъанда, гиччи-гиччи абатлар булан дагъыстанлыланы гюнбатар жамиятны таъсирине гелтирмеге къарала. Бу иште динни агъамияты нече де уллу ва америкалы индеецлер, африкалылар, австралиялы аборигенлер бу ёлдан оьтгенлер.

Яратгъаныбызгъа инанывну яйыву, озокьда, пайдалы ва абурлу иш ва шогъар къаршы чыгъагъанлар болмас, тек дини ёкьлагъа да чакъырыв этмек де, Аллагъны динин юртегенлеге чакъырыв этмек де бир зат тьогюл чю!

Бизин иманыбыз бир-биревлеге шолай осал гьрюнеми экен, гъатта олар бизин шо иманыбызны алышдырмагъа белсенмеге къоркъмай болган сонг?

Бизин якълыланы бирлери дагъыстан тиллеге Библияны таржума этмекде бир янгыз къор-

къунчлукъ да ёкь деп ойлаша, уьстевюне уллу пайда бар деп айтма да тартынмай. Не пайда деп сорасанг, шо таржумалар дагъыстан тиллени сакълауда ажайып кьемек эте деп айтмагъа уялмайлар. Тамаша далил. Биринчилей, неге шо мурат учун сыйлы китап танланган? Озью де хачперес динни китабы неге болмагъа герек экен?

Экинчилей, Дагъыстанны халкъларыны тиллеринде газетлер, журналлар, китаплар чыгъа, радио ва телевидение берилишлер бола, школаларда ана тилден дарслар юрюле.

Шо якъдан алгъанда, бизге Библияны гьчюрмесек не етишмейген бар эди?

Ондан къайры, тиллерибиз унутулуп бара, бизге кьемек герек деп ят ерлеге тилген гьеч бирев болганмы дагъы?

Чакъырылмагъан къонакълар бизге булай исси неге янашагъанны башгъа себеплери арагъа чыкьмагъан. >> 4

ПОЗДРАВЛЕНИЕ

Сыйлы Ражап ай

Рагъмулу Аллагъны аты булан!

Аявлу къардашлар ва къызардашлар!

Сыйлы Ражап айны геливю булан сизин къутлайман. Сизин билмеймен, тек оьзюмню чю, гетген йылны Рамазан ай битип де битгенче, бу йылгъы Ражап ай гелгендей гъис этемен. Шолайлыкь заманны чалт гетивюн гьрсете. Яшав оьзен йимик чалт агъа. Шону суву да нечик болажагъы – буламукъ ва нас яда таза – бютюнлей бизин негетибизден гъасил бола. Яратгъаныбыз бизге гьрсетеген заманны Огъар гъакь юрекден къуллукъ этип йибермеге де сюербизми?! Юрекдеги гъакь гъислени кьеп яда аз этип янгыз Къудратлы Аллагъ бола ва шо саялы бу сыйлы гюнлерде Огъар тилейик гери урулагъан ва маънасыз затлардан бизин юреклерибизни тазаласын деп. Бу исси июль айны гюнлеринде ораза тутуп, бусурманланы сабурлугъу ва иманы артар бугъай, Аллагъ буюрса, ва шондан таба женнет агълюлер боларгъа умут этебиз.

Яратгъаныбыз Аллагъ, оьзю рази къалардай, буйрукъларын кютюп болмагъа бизге гюч берсин!

Агъмат гъажи АБДУЛАЕВ, Дагъыстанны муфтиси

Номерде:

3 7 АГЪАМИЯТЛЫ МАСЪАЛА
Бусурманлар наркотиклени къолламас

4 АГЪАМИЯТЛЫ МАСЪАЛА
Межитлер къурула, жинаятчылыкь кемимей ...

5 ИЛМУ
Ислам динни кюрчюлери

7 ПАЙХАММАРНЫ Г ЯШАВУ
Нюрлю таварих

ЯНГЫЛЫКЛАР

Тюркияда палестинлиге кѐмек этмеге ѐллар излей

Артадагы гюнлерде Истамбулда «Палестинагъа токъталмайгъан кѐмек» деген ат булан халкъара конференция башлангъан. Бу ѐлугъуда дюньяны тюрлю-тюрлю пачалыкъларындан гелген (шоланы ичинде Россиядан да) эки мингден артыкъ адам ортакъчылыкъ эте.

Форумну биринчи гюнюнде белгили пачалыкъ чалышывчулар, ругъанилер, жамият чалышывчулар, яратывчулукъ интеллигенцияны вакиллери, алимлер, бусурман къурумланы вакиллери чыгып сѐйледи.

Къурум комитетни председатели Насир ас-Сания конференцияны ортакъчыларына салам берди ва Палестинагъа болагъан бары да якъдан кѐмек этмеге чакъырды, шону ичинде къамавгъа тутулгъанлагъа маялар булан да кѐмек этмеге герегин айтды. Суданны экс-президенти Суар аз-Захаб да Палестинагъа этилеген кѐмекни артдырмагъа герек экенин ташдырды. Ол айтагъан кюйде, елевчулуге асгер ва акъча булан этилеген кѐмек ажайып, палестинлилер буса, ташлар булан дав эте. «Бизин кѐмегибиз янгыз сѐз кѐмек булан ва къайгырышлар булан дазуланмагъа герекмей, палестинлиге гѐрюнеген кѐмек этмеге герекбиз», – деди Суар аз-Захаб.

Тюркияны ихтиярланы якълайгъан центрыны башчысы Бюлент Елдирир сектор Газаны къамавгъа алынгъанына ООН-ну янашывун танкъыт этди. «Газаны къамавгъа тутулгъан миллион ярым халкъы оylum даражагъа тарыгъан. Гуманитар кѐмекден буса, янгыз беш минг адам пайдаланмагъа бола», – деди Елдирир.

Палестинаны ислам гъаракатыны ѐлбашчысы Раид Салагъ палестинли халкъ оюз ихтиярлары учун ахырына ерли ябушмагъа гъазир экенин билдирди. Ону сѐзлерине гѐре, палестинлини къаттылыгъы сионистлени терслигин исбат эте. Салагъ ойлашагъан кюйде, палестин масъаланы чечмеге бир ѐл бар, шо да – тахшагъары Иерусалимде де болуп, харлысыз Палестина деген пачалыкъ къурув.

Тонавчуну динге гелтиртген

Нью-Йоркдагы бир сатывчу тюкеннин тонамагъа къарагъан гишини ислам динге гелтиртген болгъан. Бир башлап Мохаммад Сохаил дейген тюкен еси жинаятчыны тюбеге булан къоркъута, тонавчу йылап ва яшавуна кант этип йибергенде буса, огъар акъча да, экмек де берип йибере. Булай янашывну гѐрюп, тамаша болгъан жинаятчы, оюзюне языгъы чыкъгъан адамны динни къабул этмеге сююп, иман шагъадатны гелтирип, ислам динни къабул эте.

Сохаилни тюкениндеги видео камералар гѐрсетген кюйде, жинаятчы бейсбол ойнайгъан уллу таякъ булан къоркъутма къарап, акъча талап эте болгъан. Булай ишге адашагъан тюкенни еси къапесе

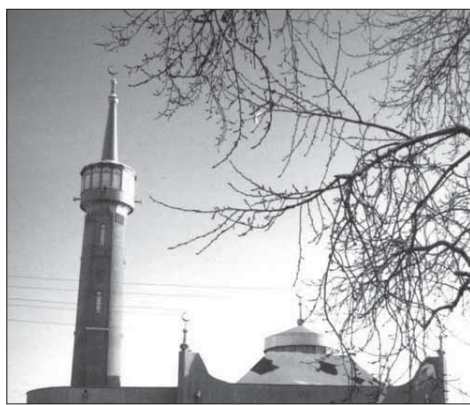
тюдден тюбегин чыгъартып, ону тонавчугъа бакъдырып, таягъын ташлатдыра ва тизлеринден тургъуздура. Сохаил айтагъангъа гѐре, ол жинаятчыдан дагы тонамагъа сѐз алып, огъар 40 доллар ва бир буханка экмек берип йибере.

Тонавчу оюзюню гъалын англап болгъан, языгъы чыкъгъан, гъатта кѐмек де этген адамны къылыгъына ажайып тамаша бола ва оюзю де ол юрютеген динни къабул этмеге сюе. Ислам динни къабул этмек учун гъажатлы сѐзлени айтгъанда, Сохаил огъар Наваз Шариф Зардари деген ат тагъа. Булай ат неге такъгъан эдинг деген соравгъа, сатывчу тонавчу алдында азиялы бир телевидение берилишге къарай болгъанын айта ва онда пакистанлы политиклер эсгериле болгъан: президенти – Асиф Али Зардари ва алдагы премьер-министри – Наваз Шариф.

Янгы айлангъан бусурманы сонгъу яшаву белгисиз къала, неге тююл Сохаил огъар сют де берейим деп бурулгъанда, ол къачып гете. Мохаммад Сохаил оюзю тонамагъа къарагъан адамны излеп айланмажыгъын билдирген, неге десе, США-ны ватандашлары кризис гъалгъа тарыгъанны ва къыйынлыкъланы башдан гечирегенни яхшы англай.

Вагъгъабылыкъны алдын алмакълыгъыны гъакъында айтажакълар

Дагъыстан бусурманланы ругъани идарасыны къуллукъчулары Ямалны ва Юграны шагъарларындагы, юртларындагы межитлерде дин экстремизми ва вагъгъабылыкъны нечик алдын алмагъа болагъанны гъакъында англатыв ишлер юрютмеге гѐз алгъа тутгъан.

Булай иш этмеге герек деп Ханты-Мансийскини автоном округунда ойлашылгъан болгъан ва шо масъалагъа байлавлу яхшы англатыв этмеге болар йимик адамланы йыракъдагы Дагъыстандан чакъырлар. Юграны шагъарларыны ва юртларыны бусурман жамиятланы башчылары Сургут шагъарны Баш жума межитинде ѐлугъув оытгерген. Ёлугъувну автоном округну муфтиси Тагъир Саматов юрютген. Дагъыстан бусурманларыны идарасыны ислам ярыкъландырыв бѐлюкню башчысы Абдулла Абдуллаев де шонда ортакъчылыкъ этген.

Ханты-Мансийск шагъарны имамы Рустам Аминов билдирген кюйде, дагъыстанлы къонакълар булангъы ѐлугъув нече

де пайдалы болду, неге тююл Кавказны бусурманлары вагъгъабылар булан биринчилерден болуп ѐлукъгъан ва олар гелтиреген заралны да биринчилерден болуп гѐрген. Р.Аминовну сѐзлерине гѐре, Дагъыстандан тышда 300 мингге ювукъ дагъыстанлылар чалыша ва оланы кѐплери Тюмен областны автоном округларында ишлей. Ямалны ва Юграны межитлерине гелегенлени арасында да олар аслу ерни тутта. Энни гелген къонакълар бу бойлардагы шагъарланы ва уллу юртларыны межитлеринде лекциялар охуп чыкъмагъа ѐл чыгъажакъ.

Бырын Булгарда жыйын оыгерилежек

Татарстанны Булгар деген шагъарында 13-нчу июнда «Изге Болгар жыены-2009» деген шатлы жыйын оытгерилежек. Бу жыйын татарланы ата-бабалары ислам динни къабул этгенине багъышлана. Бу йыл Волжский Булгариягъа багъдад халипаны элчиханасыны вакиллери гелгенли 1120 йыл битегенни гысапгъа алып, жыйын айрокъда шатлы болажакъ деп ѐрала.

Жыйынны гъазирлегенлени арасына Россияны бусурманларыны центральный ругъани идарасы, татарланы бютюдюнья конгресси ва Россияны муфтислени совети гире.

Чуваш Республиканы муфтиси Албир-хазрат Крганов билдирген кюйде, россия бусурманланы ѐлугъувунда Тюркия Республиканы дин ишлеге къарайгъан идарасыны башчысы профессор Али Бардакогълу, Тюркияны ва Иранны элчилери ортакъчылыкъ этежек. Ондан къайры, жыйынгъа улькебизни ѐлбашчылары да, Татарстанны ва Башкъыртстанны ѐлбашчылары да гележек деп айтыла. «Оытгерген агъвалатларыбызда 10-15 минг адам ортакъчылыкъ этежек деп умут этебиз», – деди Крганов.

«Изге болгар жыены» деген ѐлугъув гъар йыл Къазандан 200 километр арекдеги Булгар деген шагъарда отгериле. Бу мердеш янгыртып къурувну йылларында башлангъан ва ону сиптечиси муфти Талгъат Тажутдин болгъан. Гетген йыл булай жыйында 13 минг адам ортакъчылыкъ этген болгъан.

Мисриден сегиз россиялы студент къувалангъан

Мисрини гъакимияты туснакъдагы 14 россиялы охувчуланы сегизевюк самолетгъа миндирип ватанына къайтармагъа токъташгъан. Къалгъан алтарва да узакъ къалмай уюне къайтарылажакъ.

Май айны ахырында Мадинат-Наср деген районда яшайгъан охувчуланы уйлери мисрили хас къуллукъчулар гирип, хыйлы-хыйлы студентлени тутуп алып гете. Тутулгъанланы арасында Францияны, Тажикистанны, Къазахстанны, Узбекистанны, бир-бир арап улькелени ватандашлары да болгъан. Шоланы арасында 30 россиялы муталим де болгъан.

Тул къатынны ва
пакъыр
яшайгъанланы
гъайын этеген адам
Аллагъны
ѐлунда
ябушагъангъа
тенг санала

Тутулгъанланы умуми санаву 200-ге ювукъ студент болгъан деп айтыла ва оланы кѐплери азат этилип де битген. Мисрили гъакимият охувчулар не себепден тутулгъан болгъанын аглатмагъа тийишли гѐрмеди. Тутулгъанланы бир пайы буса, паспорт-виза къайдаланы тюз юрютмеген саялы ва ерли бир-бир законлагъа къаршы чыкъгъан саялы ватанына къайтарылажакъ.

Мисриде чрезвычайный гъал сакъланып бар. Шо себепден ихтиярланы якълайгъан къурумлар тыш улькелени ватандашланы себепин билдирмей тутмагъа бола.

Болгъан тутулагъа гѐре ерли гъакимият англатывлар бермеге алгъасамай ва берсе де тамаша. Ерли информация къураллар буса, болгъан ишлени Мисриге США-ны президенти Барак Обама гелмеклиги булан байлай.

Австралия ислам финанслагъа гѐз къарата

Дюнья экономика къыйынлы гъалгъа тарыгъан вакътиде Австралия ислам финанслагъа гѐз къаратмагъа башлагъан. Мунда ойлашагъан кюйде, бусурман къайдалар тарчыкълы гъалдан чыкъмагъа да, ишчилер учун янгы ерлер де яратмагъа бола.

Австралияны финанс ишлеге ва пенсиялагъа къарайгъан пачалыкъ къурумну ѐлбашчысы Крис Боуэн ойлашагъангъа гѐре, оюз улькеси учун ислам финанслар ажайып кѐмекчи болуп бола ва кризисден чыгывну мекенли бир ѐлу. Ол ойлашагъан кюйде, овлени гъукуматы Азияны чечекленеген пачалыкълары булан бирликде чалыша бола. Бу тармакъда Австралия оыз ерин белгилемеге умут эте.

Гъалиги замангъа ислам финанслар дюнья овлечевде лап чалт оысегенлерден санала. Бугюнге дюньяда 300 ислам банк ишлей. Ахтарывчулар гысап этеген кюйде, 2013-нчу йылгъа оланы умуми байлыгъы 1 триллион долларгъа етишежек. www.islamdag.ru деген сайтдан алынган

Библия дагъыстан тиллерде

1V Амма булай ишни яшыртгын себеби болмай къалмагъа кюй ёкъ. Биз буса булай яхшы янашывну гъакъында гъакъыкътны билмесек де, озъююзню пикрубузну билдирмеге чи болабыз.

Лезги тилде артда чыкъгъан Библияны таржумасы яшлар учун гъазирленгенине агъамиятны бакъдырмагъа айрокъда тийишлидир, неге тюгюл гъакъылы беклешмеген, яшавда англаву ёкъ гиччипавлагъа таъсир этмеге нече де онгайлы гёрюнемейми дагъы? Уллулардан эсе, яшлагъа бакъдырылгъан гъаракатны натижалары айрокъда «гёрмекли» болур. Яшлыкъда гёргени, эсинде къалгъаны олагъа сингип де къала, шону ким билмей? Бизин ажайып гъакъыллы «къонакъларыбыз» да шондан яхшы кюйде пайдаланмагъа тюз ёл тапгъан.

Иыракъдагъы ва ят, гъатта къыр къавумлар деп гъисап этилеген бизин халкълагъа гюнбатар чомартлагъа инанмагъа яраймы экен? Шо савгъатланы гери урса, къолай болмасмы экен? Мунда булай бир тамаша ишни эсге алайыкъ. Гюнбатардан гелеген католиклени олар булан бир динни юртеген россиялы православныйлер къабул этмейгени кепню англата. Россиягъа сугъулмагъа къарагъанда, огъар къаршы гёртеген православныйлени пелекетин гёрдюк чю. Бир динни ичинде шолай гъал тувулуна болгъан сонг, гъар ким озъюню «вилаятын» къатты кюйде сакълама гъаракат этгенде, нете биз бир зат да англамайгъан амавларыбыз дагъы?

Гюнбатардан гелеген кемекеге тергевлю янашмагъа борчлу болмагъа уйренип турабыз. Къайдагъы йыртгъычлар кемеке этеген болуп, байыкъмагъа талпынагъаныны юзю ачылгъан. Шоланы арасында дюньягъа белгили Сорос да, озге «рагъмулу» жамиятлар да гире. Булай «кемекилер» янгыз кисесини гъайын эте эди буса, бир къайгы эди, тек олар пачалыкъ ишлеге де къошулмагъа къарайгъаны, сиясатыбызда ортакъчылыкъ этип, алмашынывлар болдурмагъа гъаракат этегени терен ойлашдырма борчлу эте.

Дюнья сиясатда Кавказгъа да, Дагъыстангъа да айрыча агъамият берилгени, бу якългъа таъсир этмеге къарайгъаны ачыкъ. Бу муратлар учун тувра дав юрюле, яшыртгын гъилла «дав» да юрюле. Христианланы сыйлы китабын къумукъ, авар, гъали лезги тиллеге де гёчюрюп, сайки, мунда къоркъмагъа зат ёкъ, цивилизациягъа ювукъ болувгъа къаршы турув деген неدير деген ойлар булан, бизге таъсир этилмеге башлангъан. Шо да яшыртгын «давну» аламатыдыр. Ачыкъ давда душманны айырмагъа, билмеге тынч буса, яшыртгын юрюлегенинде буса, ону танып битмеге, айырып бажармагъа да тынч тюгюл. Къаршылыкъ билдирмеге чи дагъы да къыйындыр, неге тюгюл мунда башгъа «савутлар» да ва башгъа къайдалар да тарыкъ бола. Герек чакъы гъакъыл да тарыкъ.

Тегин «кемекини» къабул этейикми яда шо бизге гъажатлы тюгюл деп арив этип билдирейикми? Шо гъакъда барыбызгъа да ойлашып къарама ярайдыр.

Азиз МИЧИГИШЕВ

АГЪАМИЯТЛЫ МАСЪАЛА

Бусурманлар наркотиклени къолламас

Наркотиклени заралыны гъакъында эшитмеген, о гелтиреген балагъланы гъакъында билмейген адам ёкъдур бу дюньяда. Гъакимият да, информация къураллар да, докторлар да бу яманлыкъны гъакъында къувун гётере, тувулунгъан масъаланы чечмеге ёллар излей.

Ойлашагъан адамлар англайгъан кюйде, наркотиклер янгыз ону къоллайгъан адамгъа къыйынлыкълар гелтирип къоймай, шондан айлана якъдагъылар да, савлай жамият да зарал гёре. Неге тюгюл, наркотиклер бары да балагъланы эшигин ачагъан ачгъыч, адамланы шо бу дюньяда да къыра, ахырат яшавун да пуч эте. Шолай болгъан сонг, бу балагъны гъакъында адамлар ачыкъдан биле туруп, наркотик къоллав неге узатыла экен?

Ахтарывлар гёрсетеген кюйде, наркотиклеге элтеген аслу гъалда эки ёл бар: сезмегенин англама къарап да, стресслерден къутулма къарап да. Эки де шо ёл артда да балагъгъа, кётюрлюкге гелтире. Жагъил адамлар якългъанынданмы, ёлдашларына ошамагъа къарапмы яда «кеп чекмеге» сююпмю бу ачыкъ балагъгъа ювукъ болмагъа къоркъмайлар. Балагъ да оланы сонг къысып «къучакълап» дагъы йибермей: бир гезик «масхара» учун къоллап къарагъанда, наркотикни гезикли «къурбанына» оьмюрюню къалгъан гюнлери чалт гетеген кююн санамагъа къала. Масъалаларындан къутулма къарап, бу «дарманны» къоллап башлагъанлар да шо кепде оьмюрюню тез битдире. Масъалалардан «къутулув» деген ялгъан ойлар узакъгъа бармай ва ювукъ арада наркотиклер озъюнюкин алмагъа башлай: къыйынлы «сан сындырывлар» да, героин, кокаин, анаша ва озгелерин излев де битмейген жагъаннемге айлана. Натижада, наркоман янгыз бир масъаланы чечивю булан яшай – къайдан буса да гезикли пай учун акъча табыв. Шо саялы ол алдатмагъа, урламагъа, намусун да, озюн де сатып юрюмеге, бир-бир гезиклерде гъатта оьлтюрмеге де борчлу бола.

Бу гъалны билмек, англамакъ учун палчы болмагъа да тарыкъ тюгюл, айлана якъгъа яхшы кюйде гёз къаратса да таман: уьлгюлер нечакъы да мунаман деп гёрюнюп тура...

Озюн ва ювукъ адамларын бу ёлдан ва пашман ахырдан нечик сакъламагъа бола экен? Гъалиге наркоманиядан сав этеген, шону алдын алмагъа къарайгъан кеп-кеп докторлар да, азарханалар да бар,

ГЪАМИС

Къайда болсан да, Аллагъдан къоркъ. Яман иш этип къойсанг, шоссаягъат шону бузуп тайдырагъан кюйде, арты булан яхшы иш этмеге алгъаса ва адамлар булан къатнайгъанда яхшы хасиятлы бол

«Мен Гъакъыл булан къаламан, сен буса къайт», – дей. Амма Намус да къайтмагъа рази болмай: огъар да Аллагъ Иманны янында боларсан деп бுவаргъан болгъан. Натижада, Гъакъыл бар ерде Иман да, Намус да бола. Адам пайхаммар ﷺ лап къыйматлы савгъатны сайламагъа болгъанда, Аллагъ огъар озге савгъатланы да бере ва къылыгъын да безендире. Яратгъаныбыз инсангъа илмуну ачгъычын ачагъан Гъакъылны савгъат этген.

Гъакъылны кемеги булан адамлар гертини ялгъандан айырып бажара ва бу дюньяны да, гележек дюньяны да яманлыкъларындан оззени къоруумагъа бола. Пайхаммарны г гъадисине гёре, Аллагъ яратгъанлар бир-нече гюлге бёлуне. Шолар – малайиклер, адамлар ва гъайванлар.

Яратгъаныбыз малайиклени яратып, олагъа гъакъыл берген, гъайванланы яратып, олагъа гъислер берген, сонг Ол адамланы яратып, олагъа гъакъыл да, гъислер де берген. Адам пайхаммарны ﷺ наслусу гъакъылны яда гъислени сайлайыкъмы дегенни арасында ябуша. Эгер адамда

Ислам динде эсиртеген затлагъа ер ёкъ, шолар къатты кюйде гери урула

тек гёрмекли натижалар чы гъис этилмей. Масъаланы чечмек учун инг башлап ону себеплерин билмеге ва шо ёлда гъаракат этмеге тийишли. Наркомания, шо кепдеги озге аврувлар йимик, жамият масъалалардан баш алагъаны яшыртгын тюгюл. Амма, шону биле де туруп, пачалыкъ, жамият натижалы иш эте деп айтмагъа болабызмы дагъы? Гъаракат этилегени, озокъда, белгили, тек натижа гёрюнемей.

Бу авур масъаланы чечивде наркомания не зат экенни билмейгенлени уьлгюсюнден пайдаланса, яхшы да, гъакъыллы да болмасмы эди? Масъала, бусурманланы алып къарайыкъ. Динге берилген бусурманлар наркоманлар да, ичкичилер де болмай чы. Неге? Неге тюгюл, шолай деп дин уйирете ва бусурманны умуми яшаву этилмеге ярайгъан ва гери урулагъан затлагъа асаслангъан. Ислам динде эсиртеген затлагъа ер ёкъ, шолар къатты кюйде гери урула.

Наркотиксиз яшавну нечик къурма болагъанны бу бир ёлу. Шону танглап къарамгъа неге ярамас экен? Артыкъ гюнерлер гёрсетмеге тарыкъ да тюгюл – гъакъыл да, натижагъа гъасиретлик де таман. Гъакъыл – бизге Яратгъаныбыз берген савгъат. Шону кюю булан пайдаландырып болабызмы дагъы...

Бир гезик Аллагъны буйругъун кютюп, Жабрайыл малайик Адам пайхаммаргъа ﷺ жавгъар бюртюкю уьч савгъат гелтирген болгъан. Шолар Иман, Гъакъыл ва Намус болгъан. Оланы къайсын буса да бирисин алмагъа герекли Адам пайхаммар ﷺ, Гъакъылны сайлай, неге тюгюл шо лап къыйматлы савгъат экенин биле болгъан. Жабрайыл малайик де Имангъа ва Намусгъа гери къайтмагъа боласыз дей, неге десе, Адам пайхаммар ﷺ тарыкълсын озюне къойгъан. Амма Иман къайтмагъа рази болмай, огъар Аллагъу таала Гъакъылны янында боларсан деп бுவаргъан болгъан. Сонг Иман Намусгъа:

гъакъыл оьр геле буса, ол малайиклерден артыкъ санала, тек гъислер алдынлыкъны ала буса, ол гъайванлардан да тёбенге тюше. Бир-бир адамлар гъакъылны ёлуна тюше ва шо тармакъда шонча да алгъа бара, гъатта малайик хасиятлы болалар. Шолар – пайхаммарлар ва сыйлы адамлар. Башгъаларда гъакъылдан эсе гъислер оьрде ва олайлар гъайван хасиятлы болалар. Уьчюнчюлер буса, ябушувун узата. Олар ичинден къыйналагъанлар, авур гъалын, бир зат да этип болмайгъанын сезегенлер. Олар гъалиги яшавуна рази тюгюл. Шолар –иманы барлар. Сыйлылар бу адамланы тюз ёлга бакъдырмакъны гъайында, башгъа якъдан буса, иблисни асгери де булайлар учун гъужумун къоймай.

Адамны терс ёлгъа бакъдырмакъда шайтан хыйлы гъиллалар къоллай ва шоланы арасында эсиртеген, манг этеген затлар аслу ерни тутта. Инсанланы ичкичиликке, наркоманиягъа тарытмагъа болса, шайтан бары да терс, гюнаг ишлени де огъар рагъат кюйде этдирмеге болажакъ. Эсиртеген затлар бары да гюнаг ишлени ачгъычы экенин ким билмей? Наркотикни къоллагъан адам гъакъылын тас эте, не этегенин де англамай. Гъакъылсыз адамны терс ёлгъа бакъдырып болгъан иблис огъар не де этдирип бола. Шолайлыкъда, Аллагъ бизге берген лап къыйматлы савгъат тас этиле.

Адам учун гъакъыл бу дюньяда да, ахыратда да гючлю кемекечи экенин яхшы англайгъан налатлы, шо хасиятыбызны тас этдиреген ажайып ёллар ва къайдалар ойлашгъан ва гъалиге бажарывлу кюйде шоланы къоллама да къоллай. Гъалиги заманда иблис ичкини, наркотикни озюню пайдасына толу кюйде ишлете, гёрмекли натижагъа да етише: шолар айлана якъда ачыкъдан гёрюнюп

АГЪАМИЯТЛЫ МАСЪАЛА

Межитлер кьурула, жинаятчылыкъ кемимей...

Артдагы он беш-йигирма йылны Азуагъында кьайсыбыз да кеп керенлер эшитгенбиздир межитлер бир токьтамай кьурулагъанны, жинаятчылыкълар буса ондан да чалт оьсегенни гьакьындагы сёзлени. Кимесе бирев: «Пелен ерде межит кьурулмагъа башлагъан», – десе, шосагъат башгъа бирев: «Межит чи ишлене, тек жинаятчылыкълар кемимей», – деп жавапланар.

Шолайлагъа тынглсанг, бир де башгъа тьогюл, жинаятчылыкъланы артагъаны межитлени кьурулушу булан байлавлудан. Шолай деп ишчи халкъ да, бир-бир гьакимлер де айта, тек, аслу гьалда, олар бу масъаланы теренине тьошмейгени эс этиле. Булай лакьырланы юртегенлени межитлерде гьермесенг де, олар бары да яманлыкъланы межитлер булан байламагъа бир де тартырмай. «Муна, кьайтара межит тургуздулар, кьачакълар, тонавулар буса аз болмай. Шо саялы ону орнунда школа этген эди буса, кьолай болмасмы дагы?» – деп, тамаша бола. Гьал гертиден де, шолай экенми деп, болагъан кьуюбюзде ахтарыв этип кьарайыкъ.

Тьоз, межитлер кеп ва жинаятчылыкъ буса, шогьар да кьарамайлы, аз болмай... Бизин жамиятыбыз, Горбачёвну янгьыртп кьурувундан сонг, бюс-бютюнлей алышынгъан. Эркинлик берилгенде, адамлар динге бакьмагъа ва дин борчларын кьотмеге башлай. Амма шо эркинликден хьйлылар ону озьлер англагъан кьюйде пайдаланмагъа да уруна. Башыбызгъа алда тьошюбюзде де гьерюнемейген балагълар явду: тарыкъсыз юрюшлер, ичкичилик, уру, наркомания, урушбатчылыкъ, адам оьлтюрюв ва хьйлы озьгелери. Капитализмни багьыйсыз келпети, адамлагъа мунаман деп, ачыкъдан «иржайды». Амма халкъны бир пайы бу булгъанчыкъ сувгъа чомулмай сакьланмагъа бажарды. Кеплер, гьакьыкьатны ёлуна тьошюп, Яртагъанына багъа, Огьар кьулулукъ этмеге башлай.

Уллу улкьибизни топурагъында яхшылыкъ да, яманлыкъ да янаша оьсе, арта. Яманлыкъгъа бары да ёллар ачыкъ: демократия кеп затлагъа ихтияр бере. Демек, гери урулагъан бир-бир ишлеге кемек эте. Яхшылыкъгъа буса, кемек эте турмагъа да тийишли тьогюл, о озью болагъан кьуюнде ёл таба.

Гьалиги яшавубузну кьуршагъан насында дин гиччирик таза озьен йимик. Шо гиччи озьен де кеплеге уллу ва

гьюлю толкьунлу агьым болуп гьерюне яда шолай болурдан кьоркьалар. Амма таза сувдан кьоркьамагъа тьошмей! Дьор, межитлер аз кьурулмагъан, Аллагъ буюрса, дагы да кьурулур. Шолар кеп бола деп кьоркьагъанлар олар бусурманлагъа не учун тарыгъын англамай. Шагьарда, юртада межитлер бир-эки болса, таман деп ёрай. Шолай ойлашагъанлар бизин динибизни билмей ва жамият булан кьылынган намазны хадири англамай. Межитлер адамланы миллетине, яшавдагы гьалына гьере бёлмей, бир-бирине ювукъ этегени, бирикдирегени гьисапгъа алынмай, шо яны белгисиз кьала. Амма биле буса, шо гьакьда кеп сёйлене болгъан сонг, не затдан буса да кьоркьагъан бола.

Межитлер яманлыкъгъа, уругъа ва оьлтюрювге уьйрегтеген кьоркьунчул ерми дагы? Озокьда, тьогюл. Терсине, межитлер гери урулагъан затлардан сакьланмагъа чакьыра, озьуне ва башгъалагъа яманлыкъ этмеге уьйрете. Гьакъ ёлгъа тьошгенлер, динине уьйренмеге, дин кьардашлары булан кьатнамагъа инг башлап межитге ёл тута. Динге бакьган гиши яхшы якьгъа алышынагъаны гьакьында кьайсыбыз да билебиз. Мисал учун, мен шолай экевню билемен – зукьаримни де, ювукъ кьурдашымны да: олар экевю де исламгъа бетин бургъанда гери урулагъан терс ишлерден айрылгъанлар. Тынч болмаса да, олар Аллагъны ёлун танлагъанда, яшав агьымын да, кьурдашларын да, ойлашагъан кьуюн де алышдырмагъа бажардылар.

Адамлагъа терс ишлерден сакьланмагъа иманы кемек эте. Неге тьогюл, гьакъ кьюйде инанагъан гиши бу дьуньадагы суддан кьачамагъа болса да, Кьыяматгюндегисинден кьутулув болмажакъын биле. Иманы бар адам Яратгъанындан кьоркьа ва яман, гьюягъ ишлерден сакьланмакъ учун шо огьар таманлыкъ эте.

Ачыкъдан айтмаса да, бир-биревлер динни жинаятчылыкъны озьюву булан байлама кьарай. Сайки, кьарагъыз гьали, алда межитлер де ёкъ заманда жинаятчылыкъ нечик тьёбен даражада эди деме сюе. Амма олайлар адамланы арасына питне салса тьогюл, бусурманланы да озьлеге кьаршы этсе тьогюл, пайдалы иш юртмей ва бош сёзлерин далиллер булан исбатлама да болмай. Бу булай болмагъа гьерек дегенин кьуюп, мекенли лакьыр эте эди буса, кьолай болур эди.

Бары да яманлыкъларда динни айыпламакъ тьюзю

Ас-Салам-фото

ГЪАМИС

ОААЕН

бар адамны бир
инден эки
керен тикмес

дагы? Дин адамланы тарбиялавуна гьерек чакьы агьамият бермей, жагьиллени жьыйып болмай деген тавушлар чалына. Халкъны тьоз, адилли ёлгъа бакьдыривда имамларыбыз, алимлерибиз аз иш этмей. Болса да, жамиятыбызны аврувларын сав этивде бу «докторланы» гьюю чатмайгъаны англашыла. Тувулунгъан гьалда улкьибизни тарбия бермеге гьерекли озьге идараларыны осал ишлейгени де айыплыдыр. Яшлар бавундан, школадан башлап, институтлагъа ерли озьюп гелеген наслуну патриот ругьда, намуслу, кьылыкълы тарбиялав талаплагъа кьыйышывлу деп ким айтма бола?

Гьалиги заманда, гьатта агьлюлерде де яшланы тьоз озьюдюрювню масъаласы бек агьамиятлы. Шолайлыкьда, жамият булан байлавлу бары да ишлеге «ташланы» янгьыз ругьанилеге атып турса, тьоз болуп битмес.

Айры адамны да, савлай жамиятны да тарбиялавда пачалыкъ идаралар да, жамият кьурумлар да (шоланы ичинде ругьанилер де) бирче ва бир-бирине кемек этип чалышса, яхшы натижалагъа гелмеге болар эди деп айтмагъа ярай. Бетлешивлени кьуюп, гьаракат этмеге заман гелгендир.

Гьалиги вакьтиде тарбия ишлер де, озьге тьорлю таьсирли чараларда ругьанилени кьолуна берилип бара деп кьоркьагъанлар баргъа ошай. Шо саялы болма ярай, динге оьрде айтылган яла ябылагъаны. Дин ва ону бугюн кеп эсгерилеген межитлери болмагъан эди буса, жинаятчылыкъ да, озьге пасатлыкъ да кеп кьадар артыкъ болмажакъмы эди дагы? Воллагъ, болур эди. Мисал учун, дин осал яйылган, динни таьсири ёкъ ерлеге гьез кьаратсакъ, ажайып ишлени гьерербиз: американ Гарлемдеги, Латин Америкадагы ва бир-бир озьге ерлердеги жагьиллени бандалары этеген жинаятчылыкъланы арты-алды ёкъ. Бизин якьларда эгер дин болмагъан эди буса ва биз имансызлар болгъан эдик буса (шондан Аллагъ сакьласын!), нете дагыстанлылар чарс якьдан кимден артда кьалган, озьгелени шо якьдан етти керен артда кьоймасмы эдик?

Шолайлыкьда, межитлер кьурулагъангъа кьоркьамагъа тарыкъ тьогюл, динге осал агьамият берилегенге байлавлу ойлашамагъа гьерек.

М. А.

ОХУВЧУ-ГАЗЕТ-ОХУВЧУ

Айгулге жавап

Гьюрметли «Ассалам» газетни редакциясы, сизге шу кагьызымны язма Шейхова Айгулну кагьызы токьташдырды. Мен «Ассалам» газетни кьолгъа алагъаным уьч йыл бола. Газетни кьолума алсам, тез-тез охума алгъасайман. Айгулну макъаласы бек юрегиме тийди. Айгулен сен бек гьакьылы тиштайпасан, ожакъны ярыгъын, яшланы гьюрмети учун сьндюрмегенсан ва сьндюрмейсен. Аллагъым барын да биле ва сени онгармай кьоймажакъ, эрте-геч яшавунг алышынажакъ, Аллагъ буюрса. Кьарсалагъанда юрегинги Аллагъгъа тапшур, шо заман яман ойларынг яхшы янгъа гетер. Халкъ айтагъан яман ойланы алма, озьюнню яхшы ойларынгда тур. Аллагъ эркегинги юрегин тьоз ёллагъа салар. Аллагъ озью онгарсын. Сююнюп яшамагъа Аллагъ насип этсин. Шо макъалагъа гьере озьюнню сатырларымны сизге язма гиришдим.

Ичкичи

Юрегим гьашыкъ болуп,
Мен чи сагъа гелгенмен,
Юрекдеги исивюнню,
Гьалал этип бергенмен.

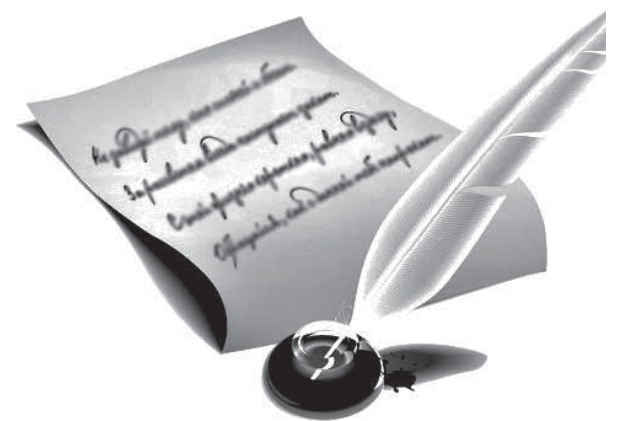
Кек йимик кекюрейсен
Яшмын йимик яшнайсан,
Кьайда ичме ички бар деп
Не ерде де отлайсан.

Агьлюнг бармы, уьюнг бар
Яшынг бармы гермейли.
Ашагъанмы, тойгъанмы
Сен оланы билмейсен.

Айтагъанны алмайсан,
Уьйге айыкъ кьайтмайсан,
Уьюнге тарыкъ затны,
Алып бирде салмайсан.

Ичкиден сен ялкьмайсан,
Асил сёзюнг айтмайсан,
Лавлай туруп ян-янгъа,
Жанынг сен чи кьыйнайсан.

Исси сёзюм алмайсан,
Аччы сёзюм айтасан,
Бир заман гьакьыл гирип
Бу сёзлерден кьайтарсан.

Сюювге намарт болма,
Мен чи тилейман сагъа,
Яшама кьыйын, англа
Аявлум мени мангла.

Айгул муна мени сагъа насигьатларым. Бек сизге юрегим ачытды ва озьюнню юрегимни сатырлар этип язма гиришдим. Аллагъ сабурлугьун берсин. Аллагъ озью онгарсын. Тьоз ёллагъа тьошгюн.

Мадина Эртуханова,
Яхсайюрт

ИЛМУ

Баш сёз

Макътав Аллагъга! Биз багъышлайбыз Огъар макътавлар, тилейбиз Ондан кёмек этмекни ва ялбарабыз Огъар бизин тюз ёлгъа онгар деп. Биз Аллагъга чакъырабыз якъламакъны тилеп бизин юреклени яманлыгъындан ва бизин яман ишлерден, белгили, бирев де тайдырмас Аллагъ тюз ёл булан юрютсе, Ол тюз ёлдан тайдырып адашдыргъанланы, бирев де тюз ёлгъа къайтарып болмас! Шагъат этемен, янгыз бир Аллагъдан къайры дагы аллагъ ёкъгъа, Кимни дагы ёлдашы ёкъгъа, ва шагъатлыкъ этемен Мугъаммат – Ону къулу ва Ону элчиси экенге салаллагъу алайгъи вассалам огъар, ону агълюсионе ва асгъапларына.

Сонг буса:

Охувчуланы ислам динни кюрчюлерни булан къысгъача таныш этмек учун язылгъан шу ахтарыв илму китапны тиюде гёрсетилген бёлуклери бар:

БИРИНЧИ: баш сёзде (ъакдун) анмакъ-динге уйрети деген сёзню маънасын англата, шолай да ислам динни кюрчюсюн уйренивге не маъна берилегенни, динни алышмайгъан билимлери шо илмуда не ерни тутагъанни, шо билим-илму не ерден гелегенни, не къайдалар булан шону англама ва уйренме бажарылагъанни, не далил-лер булан шо исбатланагъанни ва ахыр да гъар чагъына етишген-(мукалляф)-адам не затгъа гъакъ юрекден инанмагъа герекни гъакъында айтыла.

ЭКИНЧИ: алты да кюрчюленни гъакъында англатывлар бериле.

УЪЧЮНЧЮ: инанмакъ деген сёзню гъар тюрлю янларын тергеп къарап, ону артагъаны ва кемийгени гъакъда ва авур гюнагъны къазанывну гъакъында сёз юрюле.

ДЪРТЮНЧЮ: Аллагъны элчисини-агълюсиону ва ону Аллагъ рази къалгъырлар асгъапларыны ихтиярлары гъакъда айтыла.

Ва мен Оър болгъан Аллагъдан тилеймен, макътав Огъар, бу ишни Ол пайдалы этсин деп тилеймен ва шуну янгыз Оъзю учун, ва мен тилеймен Ондан бизин тюз ёлгъа бакъдыр деп, о ёлгъа, не ёлгъа Ол Оъзю суйгенлени ва рагъму бергенлени онгара, Ол ачувлангъанланы ва адашгъанланы ёлуна туююл.

Аллагъ Оъзю шабагъатласын ва алгъышласын бизин Мугъаммат Пайхамарныг, ону агълюсион ва асгъапларын.

**Доктор
Магъаммат бин Ауа ас-Саъави.**

«АКИДА»-деген англавну маънасын исбатлав

«Айн», «къаф», ва «даль» гъарплардан къурулгъан тамуру булангъы сёз «акида» деген сёзню тюрлю-тюрлю: тавакеллик, къаттылыкъ, инамлыкъ ва тутгъан ёлдан тайышмайгъанлыкъ деген маъналары къуршай.

Шону булан бир тамуру «акида» деген башгъа сёзню гъакъында ой этгенде буса, о сёз динге байлавлу болуп, инсангъа белгили ва гъакъ юрекден огъар берилгенликни англатагъан маъналары къуршай.

Шо билимлеге, яда илмулагъа «динни кюрчюлерни» деп де айталар, неге туююл, шону булан байлавлу инг де аслу масала, оъзюне де «таухид»-деп айтыла ва шо Оър болгъан, Уллу болгъан Аллагъны бирлигин ва Ону барлыгъын токъташдырагъан маъналары да къуршай. Масала Ону атларын, Огъар хас аламатларын, белгилерин, Ону ишлерин, сонг да Огъар баш урмакъны маъналарын белгилей. Ва шогъар да инанмакъ деп айталар, не себепден десе, Аллагъ рази къалгъыр Жабрайыл малайикни суалына жавап бере туруп, Аллагъны элчиси саллалагъу алайгъи ва саллам алты кюрчюню гъакъында эсгерген, масала: Аллагъга инанмакъны, Ону малайиклерине инанмакъны, Ону язывларына инанмакъны, Ону элчилерине инанмакъны, Ахыр Къыямат гюнге инанмакъны, бары да яхшылыкъ ва яманлыкъ белгиленгенге инанмакъны.

Ислам динни кюрчюлерни

Ислам динге инаныв Аллагъутаала ва Ону элчиси г - кёп керенлер эсгере гелген алты кюрчюге асаслана.

Муна шолай Оър болгъан Аллагъ айтгъан (маънасы): «Сизин иманлыгъыгъыз юзлеригизни гюнтуваргъа, яда гюнбатаргъа бакъдыргъаныгъызда туююл. Ким Аллгъа, Ахырынчы гюнге, Малайиклеге, сыйлы язывларгъа-(Къуръангъа) ва Пайхамарлагъа инангъан, шо иманлы адам» (Сыйыр).

Дагы да Оър болгъан Аллагъ айтгъан (маънасы): «Элчи ва иманлылар Аллагъдан оъзлеге ийберилгенге, Олар бары да Аллагъга, Ону малайиклерине, Ону Язывну ва элчилерине инангъан» (Сыйыр.-285).

Оър болгъан Аллагъ дагы да айтгъан (маънасы): «Ким Аллагъга, Ону малайиклерине, Ону язывларына, Ону элчилерине инанмай, шо теренден адашгъан» (Къатынлар.-136).

Дагы да Оър болгъан Аллагъ айтгъан (маънасы):

АС-САЛАМ-ФОТО

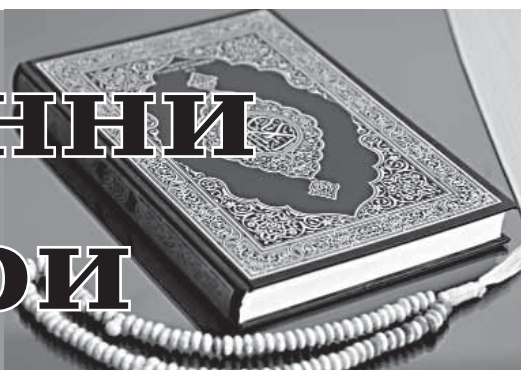
«Гертиден де Биз гъар затны мекенли яратгъанбыз алданокъ билип» (Ай.-49). Аль-Бухарини, Муслимни ва башгъаланы мажмуаларында Аллагъ оъзлер булан рази къалгъыр Умар бин аль-Хаттаб ва Абу Хурайра билдиреген кюйде оъзюне Аллагъ рази къалгъыр Жабрайил малайик-

риле ва шолардагы «тюзсюзлюк» деген сёзню Пайхамар Г «... кёп аллагълагъа инанмакъ- мюшрик болмакъ» деп англата неге туююл, шо Оър болгъан Аллагъны сёзлерини маънасына рас геле: «...ёкъ эсе-кёп аллагъга инанмакъ-

тюзлюкню ёлу булан юрюйлер» (Гъайван 82).

Аллагъ оъзю булан рази къалгъыр Абдуллагъ бин Масъудну сёзлери эки де «Сахихде» гелтирил ва шолардагы «тюзсюзлюк» деген сёзню Пайхамар Г «... кёп аллагълагъа инанмакъ- мюшрик болмакъ» деп англата неге туююл, шо Оър болгъан Аллагъны сёзлерини маънасына рас геле: «...ёкъ эсе-кёп аллагъга инанмакъ-

Ислам динни кюрчюлерни

ни соравуна жавап берип, Аллагъны элчиси г инанмакъны гъакъында булай айтгъан (маънасы):

«Сени иманлыгъынг, динлигинг сен Аллагъга, Ону малайиклерине, Ону язывларына, Ону элчилерине ва Ахырынчы гюнге инанмакъдан гъасил бола. Сонг да яхшылыкъ ва яманлыкъ болажагы алданокъ белгиленгенге инанмакъдадыр».

Ислам динни уйренивде илмуну ери

Гъар тюрлю илмуну пайдалыгъы о ахтарагъан затдан гъасил бола. Ону тарыкълыгъы буса шону натижалары инсанни бу яшаву учун ва гележек гертти яшаву учун не къадарда тарыкълыгъындан ва шогъар етишек муратда ол уйренген билимлер шогъар етмекде нечик кёмек этгенден гъасил бола.

Аллагъутааланы къулларыны шолай илмуну билмеклиги, шону олагъа тарыкълыгъы башгъа илмулардан тенгешдирмеге болмайгъандый артык, неге туююл оланы юреклери оъзлени баш урагъан Аллагъына, Ону сыйлы атларына, Огъар къыйышывлу аламатлагъа, Ону ишлерине, Ондан къайры дагы биревде де ёкъ затлагъа ва Огъар къыйышмайгъан затланы да билип, Ону бары да затдан артык суюп, Огъар ювуклашмакъ муратда чалышса, толу кюйде берилип англаса, шо къадарда олар леззет алмагъа ва рагъатлашмагъа болажакълар.

Сыйлы болгъан оъзюню Есини гъакъында Ону къулу нечакъы дурус ва терен англавлу болса, шо даражада ол шариатны тёресин(законун) ва Аллагъны талапларын къабул этежек, шоллагъа гёре юрюме чалышмакъ, шо даражада даимлик яшавгъа гъасирет болажакъ.

Эгерден шо къулу юрегинде Аллагъны сёзлери, Ону къудратлыгъы, Рагъмулугъу, Ол янгыз Бир экенлиги ва бары да зат ону къолунда ва ону ихтияринда экенни билмек юрегине гертти кюйде теренден сингсе, шону Аллагъга бакъгъан суююю сонча да къатты ва мукъаят болажакъ. Шону булан шолай къул бу дюньяда да рагъатлыкъ ва насип табажакъ ва о гертти даимликни дюньясына да азыкъ алып гетежек, уьстевюне оъзюню айланасындагылагъа да насип гелтирежек, неге туююл, дурус яшамакъ адамны дурус гъакъылы ва дурус яшав къаравлары барлыкъдан бола. Адамны шо билимлери терс буса, шончакъы ону яшаву да онгсуз болажакъ.

Оъзю булан Аллагъ рази къалгъыр Ибрагъимни сёзлерин бере туруп, Аллагъ булай деген (маънасы):

«Аллагъга баш урагъанда йимик сиз башгъагъа баш урагъандан мен неге къоркъаман? Ол шону тюзлюгюн исбатлайгъан бир далил де гелтирмей де туруп, Аллагъ булан янаша сиз огъар баш урмагъа неге къоркъмадыгъыз? Олай болгъанда, биз экевден, кимдир уллу сакълыкъда? Жавап беригиз, бола бусагъыз» (Гъайван 81).

Сонг Оър болгъан Аллагъ оланы бирин-биринден айырып, ким къоркъунсузлукъда болажагъын гёрсетди: «Оъзюню динин тюзсюзлюк булан ва инансызлыкъ булан бузмагъанлар шолар даим де къоркъунсузлукъда тура ва

уллу тюзсюзлюк» (Лукъман 13).

Шолайлыкъ булан, шо аятдан ачыкъ болагъан кюйде Къыямат Гюн къоркъунсузлукъда бир Аллагъга гъакъ юрекден инангъанлар болажакъ ва шоланы Аллагъ бу дюньяда ва даимлик о дюньяда тюз ёл булан элтежек.

Кёп аллагълагъа инангъанлыкъ буса уллу гюнагъ. Шону Аллагъ бир де гечмей. Шо гъакъда Аллагъ булай айтгъан (маънасы): «Гертиден де, Оъзюнден къайры башгъа аллагълагъа инангъанланы Аллагъ гечмес. Башгъа гюнагъланы Ол оъзю суйсе, гечер» (Къатынлар 48).

Ондан къайры да, кёп аллагълагъа инангъанланы ишлери де пайдасыз болур. Сыйлы Аллагъ айтгъан чы: «Гертиден де, сен бир Аллагъдан къайры башгъа аллагълагъа да баш урсанг, сени ишлеринг пайдасыз болажакъ» (Табун-65).

Оър болгъан Аллагъ дагы да айтгъан (маънасы): «Олар бир Аллагъдан башгъа биревге баш урса, оланы ишлери гъабас болажакъ» (Гъайван.88).

Оър болгъан Аллагъ дагы да билдирген (маънасы): «Шо гюн (Къыямат Гюн) Биз олар этген ишлер булан машгъул болажакъбыз ва оланы пата-пурхун чыгъаражакъбыз» (Айрагъан.23).

Шолайлыкъ булан, Бир Аллагъга инанмакъ динни, яшавну якъламакъгъа къуллукъ эте ва адамны жанын ва затын сакълавчу бола. Шо гъакъда эки де «Сахихде» оъзю булан Аллагъ рази къалгъыр Абу Хурайраны сёзюнден берилген. Аллагъны элчиси г - булай айтгъан:

«Шо динсиз адамлар булан шолар имангъа къайтгъынча Бир Аллагъдан къайры дагы аллагъ ёкъну ва мен Ону Элчиси экенни англагъынча ябушмакъ магъа тапшурулгъан эди. Шолар шону англаса, оъзлени жанларын ва малын менден сакълап болажакълар. Шондан сонг оланы малы башгъалагъа да Исламны талапларына гёре ортакъ. Олардан соравну буса Аллагъ Оъзю алажакъ».

Эки де «Сахихде» оъзюне Аллагъ рази къалгъыр Убады бин ас-Самитни сёзлеринден белгили болгъан кюйде Аллагъны элчиси г булай айтгъан:

«Ким бир Аллагъдан къайры дагы аллагъ ёкъгъа ва Ону ёлдашы ёкъгъа шагъатлыкъ этсе, ва Мугъаммат Пайхамар Аллагъны къулу ва элчиси, сонг да Иса -- Аллагъны къулу ва элчиси, ону Мариамгъа айтгъан сёзю, ону Ругъу ва Женнет -- гъакъ, ва Жабганнем -- гъакъ экенге шагъатлыкъ этсе, шону Аллагъ этген ишлерине къарамай Женнетге гийирер»

Шо алда айтылгъан пикрулагъа гёре инсан янгылышма ярамай, ол оъзюню динине тиеген бары да затгъа яхшы тергев бакъдырмагъа борчлу ва бир Аллагъны къоюп, башгъалагъа юрегин берип инанмагъа ярамай. Шо саялы адам динни гъакъындагы оъзюню билимин даим артырмагъа къаст этмеге ва оъзю билгенни башгъалагъа да етишдирмеге чалышма герек. Даим шо гъакъда ойлашмакъ яхшы бола. Ол оъзю сайлагъан ёл гертти экенни ва шогъар оъзю гъакъ инангъанни яхшы токъташдырмагъа тарыкъ бола, эгер де, оъзю бу дюньясында ва о гертти дюньясында Аллагъга гертти кюйде берилгенлерден болмакъ учун. Адам шогъар гертти инанмагъа герек.

Гъазирлеген А. ДАЦИЕВ

ПАЙХАММАРНЫ Г ЯШАВУ

Маггаммат КЪАЗАНБИЕВ

Башы алдагызы номерлерде

Фаластинге⁹⁴ йиберилген асгерлени башы Амру Ас огълы разияллагу Таала ангу, Иртибун деген рум инаралны⁹⁵ бир табун асгерин бузган сонг, Амру гинаралны озю де тутуп, асгери булан Байтулмукаддасга⁹⁶ бардылар. Анда Иртибуну туснакыга салып тутду. Байтулмукаддасны халкы озлер кюлга гележекни, шагъарны муслиманлагъа тапшуражакны билдирдилер. Тек шулай шарт этдилер: «Булай дин ягындан сыйлы (мукаддас), дюнья ягыннан баи шагъарны халипа озю ачмакны тийишли герезиз, Умар разияллагу ангу муну озю гелип алысын.

Ачгычланы да аны кюлуна берейик; ачма тийишли хазналарын, башга ерлерин де халипа оз кюлу булан ачсын», – дедилер. Буланы шартына герезе, Амру тез Умар разияллагу Таала ангуга хабар йибериш, Умар бир тюеси, бир кюлу булан елга чыкдылар. Озю кюлу булан, «Мунча чакырым – сен, мунча – мен мунербиз» деп этген сезюне герезе, эки де гезик булан минип, бир нече гюн юрюп, етишдилер. Булар етишип, шагъарга гирме тураганда, минеген гезик кюлга кяршы гелди. Умар озю тюшюп, кюлуна: «Мин!» – деди. Кюлу да, башгалары да: «Бу ерде уллулукъ-гъайбат сага тийишли, сен халипасан! Яв гирмеге ярашмас. Сен мин тюеге», – деп, нечакы кыныксалар да, Умар разияллагу Таала ангу: «Ярамас, алай этсек – ол адилсизлик, ваъдасындан кыйтмакъ болур», – деп, геч тынгламай, кюлу минип, озю яв шагъарга гирдилер.

Гирген сагатда, Байтулмукаддасны Умарга тапшуруп бердилер. Умар разияллагу Таала ангу Байтулмукаддасны аглюсюне барына да аминлик бергени йимик, мунда да, озге алган ерлеринде де – Иса пайгамбарны, Муса пайгамбарны дининдеги халклагъа, «китап аглюлер» деп, дагы да артык ихтиярлар берди. Дин ишлерин, адатларын, килсаларын, алдын нечик болган буса, шолар озлер сюеген кюде калдырды. Сонг Умар разияллагу ангу озю уюне кыйтды.

Умар разияллагу Таала ангу, бу айтылган ерлер алынып битген сонг, Амру Ас огълыны асгери булан Мисру якъга Йиберди. Амру Мисруну, Искандарийяны⁹⁷, Гъарб Тараблуну⁹⁸ румлардан алып, муслиманланы хазнасына – байтулмалга – кеп девлет жыйылды. Якъ-якъдан къазават этип алынган маллардан, матагълардан буланы хазнасы эркин-бай болган саяла, кюлукъдагы адамлагъа, мингбашлагъа ва башгаларына да алапалар-жалавниялар белгили этип гесдилер.

Гъар бир асгерлеге хазнадан гъар йыл учун бир пай чыгарып белгили этдилер. Къазаватда шагъид болганланы аглюлерине де оьгенче шо пайын берип турадылар. Умар разияллагу Таала ангу халипа буса да, артык алмай, озюне де башгалагъа берген чакы пай алады. О да аглюсюн сакълап яшамагъа етишмей, ара-арада оз кыйыны булан да касбу этип, бир гелим чыгарды. Бир гезик ач, бир гезик токъ болуп, ямаву гелек-аба булан яшап оьмюрюн йиберди. Башга паччаланы элчилери гелгенде, гийимни осаллыгындан, аны халипа экенин билмей эдилер. Паччалык хазна харжанмагъын о кьадар сакълыкъ этеди, гъатта гече пачалыкны ишине кьарайганда – хазнадан алынган чыракны ягып, агъар кьарамайганда – оз кыйынына алынган чыракны ягъады.

Умар разияллагу Таала ангуну халипа заманында, шолар муслиман мамлакатны¹⁰⁰ дазулары –кыбла якъдагы Нажддан башлап, темиркызыкъ якъдагы Кыпкъас¹⁰¹ тавлагъа етгинче, ва гюнтувар якъдагы Кытайны¹⁰² дазусундан башлап, гюнбатардагы Тунисга етгинче уллу этилип, Машрыкъдан Магърибге¹⁰³ етеген кьадарда уллу, гъакылгъа сыймайган¹⁰⁴ бир паччалык болуп, аламны гъайран этип кюйдю. Булай болмакыга герезе, Умар разияллагу Таала ангуга «Амирулмуъминина» деп, яни «Муъминлени бийи – буюрагъаны» деп ат кюйдюлар.

Умар разияллагу Таала ангу озюне заманында он сегиз минг хач уьню масжидге

айландырып, масжид этгени йимик, дерт минг масжид янгдан этдирип де тикдирди. Умар разияллагу ангу шо кьадар уллу паччалыкны гъар ягына хабар етишдирмек учун, бир низамлар-кюйлер салды. Рагъат еллар ачып, ярашдырып, гъали бизин замандагы поштны¹⁰⁵ кьаъидасын¹⁰⁶ салды. Хазнаны сакъламакъ учун белгили уллу Байтулмал тикдирди, гъам акъча да гесдирди.

УМАР разияллагу
таала ангуну **ЯХШЫ**
КЪЫЛЫКЪЛАРЫН
БИДДИРЕГЕН АРИВ
ХАБАРЛАР

Умар разияллагу ангу кьатты гиши буса да, туташ кьатты тююк эди, тийишли еринде кьаттылыкъ эте эди. Йымышакълыгы дагы да кеп эди: Аллагъдан кьоркьуп тез йылайган, гишиге тез язгыгы чыгъаган, юрегинде рагъ-

мусу кеп гиши эди. Муна шу хабарларына кьараган гиши, Умарны дагы да яхшы таныр.

1. Аъмаш деген айтды: «Бир керен мен Умарны янында бир мажлисте бар эдим. Умар 22 минг диргам акъча гелтирип, шо ерде шону уьлешип битдирмей туруп орнундан турмады», – деди. Шекер уьлешип садага кеп этеген болган. Адамлар: «Булай неге этесен?» – деп сорагъанда, Умар: «Аллагъ Таала айтган: Лан тана лу-л-биррагъа...; яъни, сиз яхшылыкъгъа етишмесиз, озюгюз сюйген затдан напакъа бергинче¹⁰⁷ деп. Мен озюм шекерни сюемен, шону учун андан садагъаны кеп берем», – деди.

2. Умар разияллагу ангу озюню оьмюрюнде минг кюл азат этген. Къачан бир кюлу кеп намаз кылып, яхшы юрюп герезе, шосагъат аны азат этип кьояган болган. Сонг кюллари муну гъалын билип, азат болма сююп, бир де намаз этмейгенлери де Умар герезе ерде намаз кылып, ол ушатаган кюйлени юрютген-

лер. Яхшы герезе-герезини о да азат этип турган. Арта асгъапланы бирлери Умарга: «Шо кюлларины сени алдаталар», – дегенде, Умар: «Бизин ким Аллагъ булан алдата буса, кьайырмас, агъар биз алданырбыз», – деген.

3. Умар разияллагу ангу опурагъын алмашындырып, халкыны гъалларын тергеме чыгып, озюн танымтай кьыдыраган кюю болады. Масала, «Ким нечик яшай? Кимге зулму бола? Ким амалсыз, ким озюнден я башга гъакиминден кант эте экен?» – деп тергей эди.

Бир керен Умар Шамдан янги кьайтып, шолар кьыдыра чыгып юрюгенде, бугъар бир халват ерде мююше яшайган бир кьарт кьатын кьаршы болуп, Умарны танымтай: «Гей гиши! Умар халипа не этди?» – деп сорады. Умар: «Шамдан сав-саламат кьайтды», – деди. Кьарт кьатын: «Агъар Аллагъ яхшылыкъ бермесин!» – деди. Умар: «Алай неге айтасан?» – деди. Кьатын: «Ол халипа болганлы, халкыга берген чомартлыгындан магъа бир капеклик зат етишдирмеген», – дегенде, Умар кьатынга: «Умар сени гъалынны не билсин, сен бу ерде яшайганынны», – деди. Сонг кьатын:

«Субгъаналлагъ!»¹⁰⁸ Халкыны башы да болуп, дюньяда адамланы багъаган гиши, Гюнчыгъары булан Гюнбатыры арасындагы затны билмей кьалыр деп эсиме гелмей», – деди.

Умар сонг озю-озюне ичинден: «Ай пакъыр Умар! Сенден бар халкъ англаву, гъатта кьарт кьатынлар да бек биле сенден», – деп, кьатынга дагы да: «Умардан сага болган зулмуну нечакыгъа сатасан? Умарга мени язгыгым чыгъа, шо зулмусун сенден сатып алып гечдирме сюемен», – деди. Бу кьатын: «Айландырма сана мени!» – деди. Бу: «Екъ, айландырмайман», – деп, кеп кьаныгып, нечик де йигирма беш алтынга сатып алып битип тураганда, кьайдан кьаршы гелип кьалдылар, Али разияллагу Таала ангу да, Абдуллагъ Масъуд огълы да гелип, шо ерде: «Ассаламу алайка, я Амирулмуъминина!» – деп, Умарны танып салам бердилер. Бу кьатын, Умар шу озю экени билип, эки кюлу башына салып: «Адаршай магъа! Халипаны тувра бетине сѐ-

ГЪАМИС

Четимликлени кююп, енгилликлер этигиз, яхшы янгылыкълар булан адамланы сююндюрюгюз, ислам динге яман янышывну болдурмагъыз

гюп кьаргъадым, магъа не яхшы?!» – деп, бек илыкъды. Умар: «Кьайырмас, Аллагъ гечсин сени», – деп кюйдю. Сонг шо кьатындан озю этген зулмуну сатып алгъанына Алини, Абдуллагъны шагъат этип, кагъыз этди. «Шу кагъызны оьлгенде кьабурума салырсыз» деп васият да этди.

4. Бир керен Умар разияллагу Таала ангу, озюню адатына герезе, янында Аслам деген кюлу да булан ахшам геч вакътиде Мадинаны кьыр янына чыгып кьыдырадылар. Аркеден бир отярыкъ герезе, булар барып кьараса – бир кьатынгиши, ожакыны¹⁰⁹ уьстюнде асылган кьазан, айланасында йылап олтураган яшлары да бар; анасы яшларына: «Алгъасамагъыз, гъали бережекмен, яхшы бишин», – деп тура.

Булар бу кьатынга салам берип бардылар. Кьатын буланы саламын да алып: «Яхшылыкъ булан ювукъ болугъуз, яда гетигиз!» – деди. Умар ювукъ барып: «Бу яшлар не учун йылайлар? Бу кьазандагы недир?» – деди. Кьатын: «Ачлыкъдан йылайлар. Кьазандагы – кьуру сувдур. Аш деп яшлары ухлагъынча алдып сакълайман. Шулары уху¹¹⁰ басгынча шулай туражакъман. Аллагу Таала бар Умарны да, мени де арабызда гукму этмеге: Умар давгъа йибериш, эрим анда шагъид болган эди; бир сирив етимлер булан ач-ялангъач кьалдым», – деди. Умар разияллагу Таала ангу: «Сен айтмасанг, Умар сени гъалынны не билсин?!» – деди. Кьатын: «Бизин ишибизни есси болуп юрюп, озю бизин гъалыбыздан гъафил¹¹¹ боламы?» – деди.

Шосагъат Умар Мадинага гелип, улар бар анбарга¹¹² гирип, бир дорба ун, дагы да майзат да алып, аркъасына гетерди. Кюлу да, башгалары да «биз гетерейик» деп нечакы кьаныкьса да, кьоймай: «Бу иште гъафилликни де халипа озю этди, жазасын да озю чексин», – деди. Шончакы йыракъ ерге дорбаны Умар озю гетерип, арып-терлеп элтип кьатынны янына тюшюрдю.

Баягы кьазанга бираз май салып, озю бир кьашыкъ да алып, кьатынга: «Сен ун сеп, мен булгъайым», – деди. Ол да ун себип, нечик де бир аш этип, шо яшлагъа ухлагъынча шо гече аш ашатды. Ашайганда яшлагъа бир затлар айтып, оюнлар этип, кюлетме де кюлетди. Сонг кьайтып гелегенде Асламга айтды: «Гей Аслам! Ачлыкъ адамга бек душман затдыр. Мен ол яшлар йылай туруп елукъган эдим, гъали айрылганда сама шолар кюлей туруп айрылмагъа сюйдюм. Алгъамдуллилагъ, кюлетме де кюледилер», – деди.

5. Бир гюн бир кьазаватдан гелген гъанимат малны ичинде, чилледен, юбекден¹¹³ согулуп этилген исхарла йимик кьалын да болуп бир яхшы кумач болган; озю бир нече юз аршин болурдай кеп болган. Умар разияллагу Таала ангу муну оьчлеп, адамга нече кьариден¹¹⁴ тиегинин билип, шо гисапдан гесип асгерлеге уьлешгенде, озюне де бир асгер пай алып, давда болгангъа герезе уланына да бир пай берген. Умарга уланы: «Бир пайдан къачан да аба чыкмажакъ, меникин де сени пайынга кьошуп, сага бир аба тикдирейик. Абанг кеп эски болган. Сен халипасан, сага йырыкъ-ямаву зат ошамай», – деп, бек кьаныкмагына герезе, Умар да рази болуп, дерзиге берип тикдирдилер.

Умар разияллагу Таала ангу жумъа гюн баягы янги абаны гийип намазга барганда, масжидде бир арап эретуруп айтды: «Ай Умар! Гъаниматдан сага да магъа чакы пай тийген эди; мен дерзиге герезетдим – опуракъ чыкмак сени деди.

Сен буса бек генг-мол аба этдиргенсен! Уьлешивде хыянатлыкъ болган йимик герезе, екъ буса муну себеби недир?» 7 ►►

«6 – деди. Шоссагъат Умар уланына кычырып: «Гел шу арапны жавабын сен бер!» – деди. Сонг уланы туруп, арапга да, жамаатга да болган ишни айтды. Арап да хыянатлык болмаганы билип, парахат болду.

6. Бир гюн Умар бир ярайган гишини Мисругъа вали (садрун-аззам) этежек болуп, шогъар пурман гукму язып турады. Шо арада Умарны янына бир-эки увакъ яшлар гирип гелип, Умар язывун ярты кююп, бу яшлагъа сэйлешмеге башлады. Умар бу яшлагъа ариб сэйлеп, бетлерин-башларын сыйпап, гезик булан кучагына алып турагъанда, баягы гиши Умарны бу яшланы сюегенин гёрюп тамаша болуп, сорады: «Гей муьминлени бийи! Бу яшлар оъз яшларынмы?» – деди. Умар: «Булар къазаватда шагъид болганланы яшларыдыр. Мени шулай етимлени гёрюп, хатирлерин-гёнгюллерин алып, ойнатып-сюондюрюп йибереген, оъзлеге белгили этип къойган вакътларым¹¹⁵ бар. Булар да оъзлени вакътында гелгенлер», – деди. О гиши айтды: «Машааллаги, сени кылыкларынг! Мен оьмюрюмде оъз авлетлеримни де кучагыма алып эркетлемегенмен», – деди.

Сонг Умар етимлер булан бироз сэйлешип, аланы ёлгъа салды да, бу гишиге айтды: «Мен гъали сагъа гукму язмайман, сени вали де этмеймен, неге десенг, сен оъз тилинг булан икърарлык этдинг¹¹⁶ – оъз авлетинге де маргъаматынг¹¹⁷ ёкъ деп. Вали – бар халкыны атасыдыр. Оъз авлетинге болмаган шафакъатынг¹¹⁸ сени башгъа халкыга къайдан болажакъ?» – деди.

7. Бир гиши къатыныны яман кылыкларыны гъакъындан кант этмек учун Умар разияллагъу ангуьга гелди. Чыкъмасмык деп эшик алдында токътап турагъанда, Умарны къатыны Умарга эдепсиз сэйлейгенин эшитип, тынлады. Къатыны Умарга артыкъ тил узатып сэйлеп, Умар агъар жавап да къайтармай токътап турагъанын англап, бу гиши оъзю-оъзюне: «Халипаны гъалы бу болгъанда, бизин гъалыбыз нечик буса да ярар», – деп, бурулуп къайтып гетди. Бу гетип барагъаны терезеден Умар гёрюп, тез чыгып: «Не къуллугъунг бар? Неге гетип барсан?» – деп кычырды. Бу гиши оъзюне эшитген хабарын айтды. Умар разияллагъу Таала ангуь: «Мен къатынымын авур-аччы тилин гётеремен, мен аны уьстюмдеги гъакълары учун: ол мени къазанымын аса, магъа этмек¹¹⁹ бишире, опурагъымны жува, яшымны эмдире, бу затлар оъзюне борч да тююл экенчин. Мен аны яман кылыкларына шу затлары учун чыдайман», – деди. Бу гиши: «Мени къатыным да дюр шолай», – деди. Умар: «Буса, къардашым, сен де гётёр! Бу дюнья бир аз замандыр, сабурулукъ этип турса яхшыдыр», – деп, йиберди.

- 94. Фаластин – Палестина деген уьлке. (Гъалиги Израил пачалыкны ичинде автономиялы вилайят).
- 95. Инарал, гинарал – генерал деген уллу асгерлик чин.
- 96. Байту лмука ддас – Иерусалим деген шагъар.
- 97. Египетдеги Александрия деген шагъар.
- 98. Тарабулус – гъалиги Ливия деген пачалыкъ.
- 99. «Жалованье» деген орус сёз, ишгъакъ.
- 100. Мамлакат – эл, уьлке.
- 101. Кавказ.
- 102. Китайны.
- 103. Гюнтувущдан Гюнбатышгъа.
- 104. Гъакългъа сыймайган – (мунда): «зор уллу, хыялына-эсине гелтирип болмайган даражада уллу» деген маънада.
- 105. Почтаны, почну.
- 106. Къаъида – кой, къайда, ёрукъ, низам.
- 107. Къуръан, 3-нчю сура «Ал Имран», аят 86 (92).
- 108. Субгъаналлагъ – «Гей макътавланы эсси Аллагъ» демек. Мунда бу калима тамаша-ажайып болганлыкны гёрсетеген сёз гысапда къолланган.
- 109. Китапда шолай язылган, тек «очакъны» деп болма герек.
- 110. Уху – юху. Ухлагъынча – юхлагъынча.
- 111. Къапул, хантав. Гъафиллик – къапулдукъ, хантавдукъ.
- 112. Анбар – гъамар, склад.
- 113. Йибекден, йибек къумачдан.
- 114. Къари – узундукъ оьлчевю: билекни тирсекден орта бармагыны учуна ерли узундукъда.
- 115. Вакътларым – вакътилерим, заманларым. Вакътында – вакътисинде, заманында.
- 116. Икърарлыкъ этдинг – мюкюр болдунг, мюкюрлюк этдинг.
- 117. Маргъамат – рагъму, языкъсыныв.
- 118. Шафакъат – гёнгюн алыв, башгъаны кыйынына-тынчына ортакълашыв.
- 119. Экмек

Гъазирлеген Гь. ОРАЗАЕВ

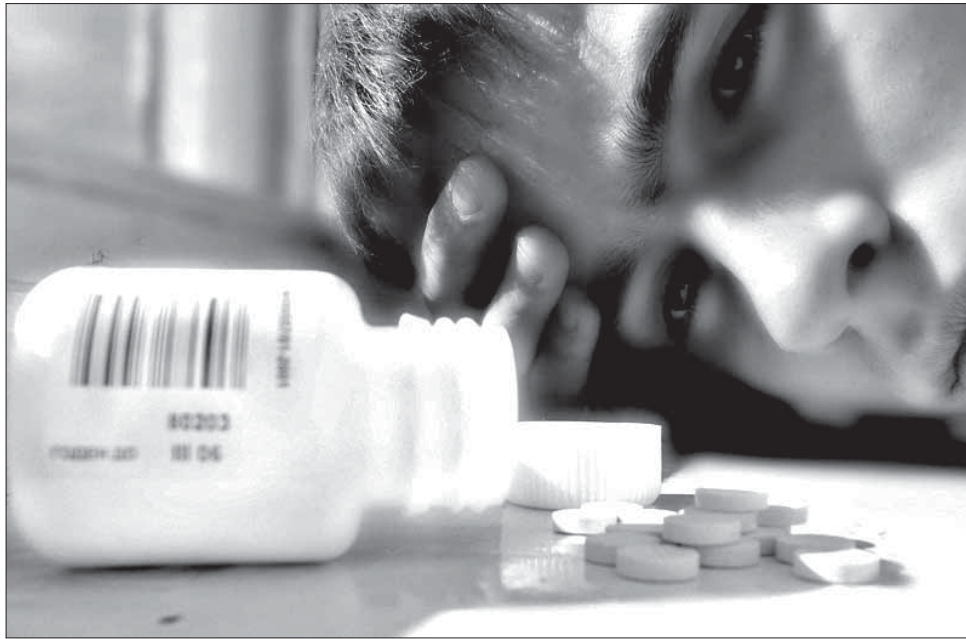
(Давами гелеген номерде)

АГЪАМИЯТЛЫ МАСЪАЛА

Бусурманлар наркотиклени къолламас

«7 Эгер биз оъзюбузюню напсыбызны уьстюнде душманыбыз чалышагъан кюйде яда шону яртысы чакъты буса да иш эте эдик буса, хыйлы яхшы ишлеге этмеге болур эдик, деп инамлы кюйде айтмагъа ярай.

Кёплерибиз шо ёлда чалышма чы нечик де чалышмай, гъатта шолай иш этмеге гереги гъакъан да билмей. Шолалыкъда, Яратгъаныбызга да арек болма башлайбыз...

Аз буса да ойлашма, англама къарай бусагъ, Аллагъу таала Къуръанда эсиртеген затланы ва хумар (азарт) оюнланы кёмеги булан шайтан адамланы арасында питне ва оьчлюкню яймагъа къаст кылагъанын ва намаз кылывдан бизин арек этмеге белсенгенни гъакъында айтагъанын билер эдик. Эсиртеген затланы арасына чагъырдан ва оъзге ичкилерден кыйры наркотиклер де гире. Бу яманлыкълар адамланы терс ишлерден, гюнагъдан къоркъмайгъан эте. Кёбюсю гезикде сигаретден башлангъан бу ачы ёл оъз оъзюню жагъаннемге гелтирегени булан бите.

Бу затланы къолламагъа гери урагъан далилдер кёп бар. Аллагъ Къуръандан таба тарыкъсыз, яман ва зараллы затланы гери урагъанын билдире. Пайдалы ва таза затланы буса, Ол бизге гъалал этген. Яратгъаныбыз бизге оъз оъзюбузюню оьлтюрмекден сакъланыгъыз деп бувара. Эгер адам наркотик къоллап, ички ичип оьле буса, ол оъз оъзюню оьлтюргенлерден санала. Сыйлы гъадисге гёре буса, оъз оъзюню оьлтюрген гиши жагъаннем отда ялламагъа тийишли.

Бусурман адамман деп юрюйген, тек ичеген, наркотик къоллайгъан гишиге мунда ойлашмагъа кёп зат бар. Къачан оьлежегибизни сайламагъанда йимик, нечик оьлежегибизни де сайламагъа болмайбыз. Бу дюньядан ичип, наркотик къоллап гетегенлер азму? Воллагъ, булай битимден Аллагъ сакъласын! Шолай ахырдан нечик сакъланмагъа бола дагы? Жавап бир: наркотиклени, ичкини кююв. Гъатта шолар булан аралыгы бар ишлерден де сакъланмакъ.

Гери урулагъан затланы арасына янгыз эсиртеген наркотиклер де, ички де гирип къалмай, оланы сатып-алыв, чыгъарыв, ёл булан ташыв, шолардан къалагъан акъчаны къоллап, шоланы къоллайгъан ерлерде болув ва бу ишлерде аз буса да ортакълыкъ этив де къатты кюйде гери урула. Бизин Пайхамарыбыз г оьрде эсгерилген ишлер булан машгъул болагъанланы налатлагъан. Эсиртеген затланы къоллауда кёмекчи болув адам оьлтюрювде ортакълыкъ этгенге тенг санала. Ислам динде айтылагъан кюйде, бир гюнагъсыз адамны

оьлтюрюв дюньядагы бары да адамны оьлтюргендей бола, наркотиклер сатып къазанагъанлар буса, савлай халкъланы кыра. Ахтарывлар гёрсетегени йимик, наркотиклени 18 йыллыкъ чагында къоллама башлагъан адам кёп болса, 25-30 йыллар болгъанча яшай. Бу агъуну наслубуз генг кюйде къоллап башласа, гележегибиз нечик болурну гёз алгъа гелтирмеге кыйын тююл. Наркотиклер сатып къазанагъанланы токътатмагъа нече де кыйын,

неге тююл гелим ажайып уллу ва шондан айырилмас учун олар не этмеге де рази. Бу сатыв-алывда адамны савлугъу да, ону гележеги де бир де багъаланмай – аслусу ажайып гелим къазанмакъ.

Этилеген ахтарывлар гёрсетеген кюйде, гюн сайын Ер юзондеги наркоманланы санаву бир токътамай артып тербей. Бу арада ичкиге, наркотиклеге тарыгъанлагъа, оьлюм ёлну сайлагъанлагъа нечик янашмагъа, олагъа кёмек этмеге боламы деген соравлар тувулуна.

Медиклер токъташдыргъан кюйде, гъалиги медицина алатлар булан наркотиклеге къаркъара тартывну тайдырмагъа кыйын тююл. Амма бу масъаланы башгъа яны да бар, къаркъара уьйренивден кыйры наркоманланы психологический якъдан да уьйренивю бола ва шону тайдырив буса, уллу масъала. Наркотик адамдагы жагълыгын, гъаракатын ёкъ эте, натижада ол оъз оъзюне ес болуп болмайган бола. Бу балагъдан айрылмагъа болгъанланы санаву нече де аз экени белгили. Бир-бир наркоманланы сав этмеге бажырилмай деп де айтагъан болган. Бу ерде бир агъамиятлы иш есден тайып къала: Аллагъ суйсе, бажарылмайган зат болмас.

Аллагъ суйсе, наркоман агъусун динге геливю булан ташламагъа бола. Ислам дин эсиртеген затланы къоллауда бир сокъмакъ да къоймай ва Аллагъга ювукъ болмагъа айланагъан гиши шоланы къояжакъ.

Бир берилише РФ-ни савлукъ сакълану министри: «Наркомания аврувну сав этип болмайгъанына мюкюр болмагъа герекбиз, амма адамлар динге багъыву булан шо мердешинден айырилган гезиклер бизге белгили», – деп билдирген болгъан.

Гьюрметли министр башын башлап, ахырына чыкъмагъа тартыгъан болма ярай. Демек, наркоманияны янгыз дин алдын алмагъа болагъаны мекенли белгилемеге тюше болгъандыр ва бу къайданы ахтармагъа, къолламагъа тезокъда герекмейми дагы?

Яда иманы бар, динге берилген гиши къоркунчлыкъну сама да тувдурмаймы экен?

ГЪАМИС

Жамият намазда биринчи сьдраны толтуругъуз, сонг экинчисин толтуругъуз, сонг ондан сонг гелегенин толтуругъуз, толмагъан сьдра ахырынчы болмагъа тарыкъ

Наркомания, бир-бир оъзге жамият «аврувлар» йимик, аслу гъалда къаркъара аврув тююл, инг башлап шо ругъ аврув экени белгили. Шо саялы ондан къутулмакъ учун лап башлап ругъ якъдан кёмек излемеге тарыкъ.

Мунда адамны айланасы да, ону къурдашлары да ким экенини уллу маънасы бар. Пайхамарны г гъадисинде айтылагъан кюйде, яхшы адамлар булан къатнайгъаннаны Аллагъ яхшы этер, ол оъзю яман буса да. Яман адамлар булан къатнайгъанны буса, Аллагъ яман этер, ол оъзю яхшы буса да. Шариат китапларда язылган кюйде, къурдашлыкъ ва къатнав адамны хасиятына уллу таъсир эте. Шо таъсир яхшы да, яман да болуп бола, нечик адамлар булан байлавукъ тутагъанындан гъасил болуп. Гъакъыкътда шо бир мюгълетде ва тез билинмей. Бара-бара адам, суйсе де, суймесе де, оъзю къатнайгъан ёлдашларына ошайган болуп къала. Кылыгы яхшы, ариб хасиятлы, Аллагъдан къоркъагъанлар булан даим къатнав, оланы сююв, адамны юрегинде шо кепдеги гислени тувдура ва яхшы ишлени этивню, оьсювню ёлуна тюшюндюре.

Шолалыкъда, оьсюп гелеген наслуну тарбиялауда аслу гъалда ата-ана, къардашлар, танышлар жаваплы. Яратгъаныбыз Къуръанда иманы барлагъа оьзлени ва оъз агълюлерин жагъаннемни отундан сакъланмакъны бувара. Пайхамарны г гъадисинде айтылагъан кюйде, гъар ким оъз агълюсюне жаваплы ва агълюсю учун жавап да бережек. Эгер ата-ана авлетлерине олар гъакълбалыкъ болгъанча ислам тарбия бермесе ва яшлар сонгда эрши ишлер этсе, ата-ана да айыплы санала ва гюнагъ олагъа да языла. Ондан къайры, ата-ана авлетлерин сёз булан тарбиялап булан тамамланмагъа герекмей. Ата-ана ишлери булан уьлгю гёрсетмеге тарыкъ, неге тююл уьлгюню «тили» сёзю «тилинден» артыкъ таъсирли.

Биз сыйлы адамлар болуп тувмайбыз ва йыллар гетип хыйлы гюнагълар къазанып битебиз. Амма, биревлер ойлашагъан кюйде, гюнагълар бизге Яратгъаныбызга къуллукъ этмеге ихтир бермей. Шо тюз тююл, Аллагъу таала бизин яратып, бусурманлагъа бирдагы уллу савгъат берген. Шо да – товба. Оъз оъзюбузге нечакъы яман ва гюнагълы болуп гёрюнсек де, товбаны къапулары Къыямат гюн болгъанча ачыкъ ва шондан пайдаланмай къалма гъакъллы болмас. Наркоман да, гюнагъы бар оъзге адам да янгы яшавун къурмакъ учун, шондан баш алып, товбадан башлама бола.

Гъакъллы бар гиши Къудратлы Аллагъдан гюнагъларындан гечмекни тилемеге тарыкъ ва Яратгъаныбыздан къоркъамагъа тарыкъ. Оъзюню гъайсызлыгын англап, товбагъа тюшмеге де тарыкъ, неге тююл товбаны къабул этеген Аллагъ, гьёкюнюп, тюз ёлгъа тюшмекни алдын алмай. Гъакъ юрекден этген ишлерине гьёкюнген, товба этген адамдан гюнагълар да тая, ол шоланы бир де этмегендей, уьстевюне, шончакъы яхшы ишлер де языла.

Товбаны артгъа тебереген гиши гюнагына гюнагъ къоша. Товбаны артгъа тебере туруп, оьлюп гетмеге де бола чы. Олай болса (шондан Аллагъ сакъласын), Яратгъаныбызны алдында гюнагълы гъалда жавап бережекбиз.

Аллагъу таала бизге тюз ёлгъа тюшмеге, гюнагъ ишлени кыйымагъа гюч де, къуват берсин. Амин.

Азиз МИЧИГИШЕВ

СОРАВ-ЖАВАП

–Къызъяшгъа башгъа миллетли улангъа эрге чыкъма яраймы?

–Бусурман буса, къайсы миллетли адам булан да уйлемеге ярай.

–Процентге акъча алмагъа яраймы?

Процентге акъча бермеге де, шо кепде алмагъа да бирдокъда ярамай, шо лап уллу гюнагълардан санала ва яшавда да бек уллу къутсуз-лукълар болдура.

–Гъалиги заманда сакъл къоймагъа яраймы?

–Сакъл не заманда да къоймагъа ярай. Ону юрютюп де болмагъа герек: заманында жувуп, къыркып, тарап.

–Къарсалап йибергенде, къардашына къычырса, гюнагъ боламы?

–Гюнагъ бола себепсиз кюйде адамны хатирин къалдырса.

–Яшлар гъакълбалыкъ болгъанча этеген гюнагълагъа ата-ана жаваплы дей. Шо гюнагъланы Аллагъ гечеми?

–Эгер ата-ана авлетлерин динге, эдеплеге уйретмей бус, тарбияламагъан буса, шо заман гюнагълы. Озьге гюнагъланы йимик, шоланы да Аллагъ гечмеге бола, герти кюйде товба да этип, тюзленмеге къараса.

–Садагъа этсе не бола?

–Зувап бола, балагълардан сакъланмакъ бола, берекет, рызкъы арта.

–Къызъш ягъынса, гюнагъ боламы?

–Янгыз эрине ягъынса, зувап бола, ят адамлар гереген кюйде ягъынса уллу гюнагъ.

–Намаз къылмай, тек анагъа абур эте буса, гюнагъ боламы? Женнетге гиреми?

–Анагъа абур этегенин, озокъда, бек яхшы. Амма динни орта багъанасы саналагъан намаз къылмайгъанын саялы жавапдан къутулув ёкъ ва уллу къоркъунч да бар, женнетге гирежегингни Аллагъ биле.

–Айлы къатынын къаркъарасы гегергенче, почкалары авуртгъанча токъалайгъан муъминге не болжакъ, устевюне ол гъар абатда ялгъан да айта?

–Къатынын себепсизтокъаламагъа гюнагъ ишлерден. Себеби болса да, къатынны, айрокъда айлыны ёрукъгъа гелтиривюню эдеплери, дазулары бола. Шо кепде адамны, устевюне ювукъ адамны, осал тиштайпаны токъаламагъа бир де ярамас, шолай

–Садагъа не алып пайласа яхшы ва шону оьлешегенде не охумагъа герек?

–Садгъаны инг башлап таза юрек, гъалал этип оьлешмек гъажатлы, не пайлайгъанын буса,

–Гъажатханада сёйлемге, ари-бери къармагъа, охумагъа, телефон сёйлемеге, йыргъа тынгламагъа, тук ююмеге, кёп турмагъа, ашамагъа яраймы?

–Гъар затны оьзюню ери брола. Гъажатханагъа барывну оьз эдеплери, кюю бола.

–Намаз къылагъан гишини алдындан башгъа бирев оьтуп гетсе, намаз саналамы?

–Намаз этеген гишини алдындан оьтуп гетмеге ярамай, намаз къылагъангъа буса ондан зарал болмай ва намазы къабул этиле, Аллагъ бюрса.

–Бармакъаларына лак сюртюлген буса, намаз къылмагъа яраймы?

–Ярай, тек намазгъа жувунагъанда бармакъларда лак болмагъа герекмей, дагъы ёгъесе, намазгъа жувунгъанын да, намаз да саналмай.

–Намаз къылагъан тиштайпагъа татуаж этмеге яраймы?

–Татуаж да, тату да шайтанны накышлары санала ва шоланы этмеге бир де ярамай, эгер сув тиймекни гери ура буса, намазы да болмай.

–Мавлет охутмагъа сюемен, тек борчлары бар. Шоланы телемей туруп, мавлет охутмагъа боламы?

–Борчланы телеп тайдырмагъа тарыкъ бола ва мавлет охумагъа сюе болгъанда кимге борчгъуз бар буса, шондан ихтияр алмаса, ярамай.

эрши, багъыйсыз ишлеге зулму деп айтыла, уллу гюнагълардан да санала ва Яратгъаныбызны алдында къатты кюйде жавап бермеге тюшежек.

Масала, Пайхаммарыбыз г урагъанда бармакъ чакъы сивак булан ура болгъан.

Шогъар ура деп де айтмагъа къыйын чы...

Шону этеген гишиге герти муъмин деп айтмагъа бажарылмай. Аллагъдан къоркъагъан гиши шолай этмеге къоркъар.

Ялгъан айтыв да бусурман адамны хасиятларындан туюл.

агъамиятлы туюл, тек оьзюнг ушатагъанны оьлешсенг яхшы (масала, Умар халипа т оьзю кёп сюеген шекер оьлеше болгъан). Адам сюонер затланы берсе, яхшыдыр ва айрыча охулагъан дуалар болмай, Аллагъ учун оьлешем деп негет тутса таман.

Шолагъа гере, гъажатханагъа сол аякъдан гирип, онг аякъдан чыкъмагъа, гирегенде, чыгъагъанда айры дуалар охумагъа герек ва оьзгелери (шоланы гъакында толу кюйде язгъан эдик).

Гъажатханада узакъ турмагъа да яхшы туюл ва соралагъан затлардан сакъланмагъа тарыкъ, этмесе къолай.

–Гюнагълардан сакъллайгъан дуа язгъанны сюер эдик.

–Этген яман ишлеринге гёкюнуп, тюзлеп, Аллагъа яман ишлерден сакъланмакъда кёмек этсин деп тилемеге тарыкъ. Этген яман ишлеринге даим гёкюнеген гъалда турса пайдалы болур.

Центр создания семьи «Аль-Арус»

ПРИГЛАШАЕТ ВСЕХ, КТО УСТАЛ ОТ ОДИНОЧЕСТВА И ГОТОВ К СЕРЬЕЗНЫМ СЕМЕЙНЫМ ОТНОШЕНИЯМ.

Наша цель служить людям и оказывать помощь тем, кто в силу разных обстоятельств остался одиноким. Создание семьи, в которой царят взаимоуважение и любовь друг к другу является Богоугодным делом. Желающие могут обращаться конфиденциально.

Мы рады, что за время работы наш центр сумел помочь людям.

ИншаАллах, поможем и вам!

Обращаться по тел.:
Для мужчин – 63 89 559 928 8
Для женщин – 41 27 295 988 8

ДАГЕСТАНСКИЙ ИСЛАМСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ И МЕДРЕСЕ ИМЕНИ ШЕЙХА МУХАММАД-АРИФА

Объявляют прием абитуриентов на очередной 10/2009 учебный год

Обучение предназначено для получения целостных знаний о религии и подготовки специалистов со средним и высшим профессиональным религиозным образованием.

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ:

- ✓ в Дагестанском исламском университете – 6 лет, включая один год на подготовительном отделении;
- ✓ в медресе – 3 года.

В университет принимаются юноши и девушки, имеющие среднее полное общее образование, в медресе – имеющие основное общее образование.

ПЕРЕЧЕНЬ ДОКУМЕНТОВ:

- ✓ нотариальная копия документа об образовании;
- ✓ копия паспорта – 2 шт.;
- ✓ фотокарточки размером 3x4 в количестве пяти штук;
- ✓ медицинская справка Ф 086;
- ✓ прививочный сертификат Ф 156/у93-;
- ✓ рекомендация от преподавателя религиозного обучения либо от руководителя мечети (имамы), расположенной по месту жительства абитуриента.

Прием документов с 1 июня.

Наш адрес:

г. Махачкала, ул. Дахадаева, 136

тел.: 08-55-67

РУЗНАМА

ИЮЛЬ (РАДЖАБ)

Дни	Утренний. Ас-СубхI	Восход	Обеденный. Аз-Зугър	Послеобеденный. Аль-Наср	Вечерний. Аль-Магъриб	Ночной. Аль-Гишашъ
1	2,03	0,10	12,03	16,06	20,34	22,33
2	2,03	0,10	12,03	16,06	20,34	22,33
3	2,00	0,16	12,03	16,06	20,33	21,31
4	2,08	0,18	12,04	16,07	20,32	22,30
5	2,01	0,18	12,04	16,07	20,31	22,29
6	2,03	0,20	12,00	16,07	20,30	22,28
7	2,07	0,21	12,00	16,07	20,29	22,26
8	2,09	0,22	12,00	16,06	20,28	22,24
9	2,11	0,24	12,00	16,06	20,26	22,22
10	2,14	0,26	12,00	16,06	20,20	22,20
11	2,17	0,27	12,00	16,06	20,22	22,16
12	2,19	0,29	12,00	16,00	20,23	22,14
13	2,23	0,31	12,00	16,00	20,21	22,10
14	2,26	0,32	12,00	16,04	20,20	22,07
15	2,30	0,34	12,00	16,03	20,18	22,03
16	2,34	0,36	12,00	16,03	20,10	22,00

Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет
Председатель редакционного совета муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ
Мухаммадханафи-хаджи ГАМЗАТОВ

Главный редактор
Патимат ГАМЗАТОВА

Редактор
Азиз МИЧИГИШЕВ
Компьютерная группа
Асият ХАНОВА
Ахмед МАГОМЕДОВ
Гульнара АБДУЛАЕВА

Менеджер
Мухаммад ХИРИЯСУЛАЕВ
Халидасхаб МАМАТХАНОВ

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону).

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».

Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____

Сдано в печать 24 июня 2009 г.
Тираж 3800 экз.

Адрес редакции

367015, РД, г. Махачкала, ул. М. Ярагского, 128.
Тел.: (8722) 61-00-64.

По вопросам подписки и доставки обращаться по телефонам: по Республике Дагестан — 8-988-699-28-24 по г. Махачкале — (8722) 914-222.

E-mail: info@assalam.ru;
www.assalam.ru

В ГАЗЕТЕ ИМЕЮТСЯ ПЕРЕВОДЫ СВЯЩЕННЫХ ПИСАНИЙ, ПОПАДАНИЕ КОТОРЫХ В НЕЧИСТОЕ МЕСТО ПО ШАРИАТУ НЕ ДОПУСКАЕТСЯ!

Бу соравлагъа жавапланы гелеген номерде бережекбиз ва